

			หน้า
บทที่ 5	การประสานและสังเคราะห์แนวคิดจากวัฒนธรรมตะวันตกเข้ากับภูมิปัญญาไทย	รศ.ดร.สดชื่น ชัยประสาน	309
	เชิงอรรถบทที่ 5		340
บทที่ 6	ทัศนะของ "ผู้รับ" ทั้งไทยและเทศต่อผลงาน แนวคิด บุคลิก และภาพรวมของของ ศ.ดร.เจตนา นาควัชระ	ผศ.นฤมิตร สอดสุข และ รศ.ดร.สดชื่น ชัยประสาน	343
	เชิงอรรถบทที่ 6		394
บทสรุป		รศ.ดร.ดวงมน จิตรจำนงค์ และ รศ.ดร.สดชื่น ชัยประสาน	395
ภาคสอง	บทประเมินผลงานของ ศ.ดร.เจตนา นาควัชระ โดยคณะผู้เชี่ยวชาญ		
บทที่ 1	อาจารย์เจตนา นาควัชระ : บุคคลที่น่าศึกษา	ศ.ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง	401
บทที่ 2	Beurteilung für das Forschungsprojekt "Chetana Nagavajara : Portrait of a Thai Scholar"	Prof. Dr.Dr.h.c. Reinhold Grimm	425
	(English Translation) Professor Dr.Reinhold Grimm : "Review for the Research Project 'Chetana Nagavajara : Portrait of a Thai Scholar'"	by Prof. William Littlewood	459
	(บทแปล) ข้อพิณิจสำหรับโครงการวิจัย "นักคิด-นักวิจัยไทย : เจตนา นาควัชระ	โดย รศ.พร.พรสวรรค์ วัฒนางกูร และ ผศ.ศิริรัตน์ ทวีเลิศนิธิ	481
บทที่ 3	Chetana Nagavajara – Mittler zwischen den Kulturen	Prof. Dr.Eberhard Lämmert	511
	(English translation) Chetana Nagavajara : Mediator between Cultures	by Literaturzentrum, Berlin	553
	(บทแปล) เจตนา นาควัชระ ผู้เชื่อมประสานระหว่าง วัฒนธรรม	โดย รศ.ดร.พรสวรรค์ วัฒนางกูร	581
บรรณานุกรม			
	1. บรรณานุกรมผลงานของ ศ.ดร.เจตนา นาควัชระ		624
	2. บรรณานุกรมข้อเขียนที่อ้างอิงผลงานของ ศ.ดร.เจตนา		647
ภาคผนวก	บทสัมภาษณ์ ศ.ดร.เจตนา นาควัชระ		
	• ครั้งที่ 1 เมื่อ 21 ธันวาคม 2540		671
	• ครั้งที่ 2 เมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2541		737
เกี่ยวกับคณะผู้วิจัย			762

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย เรื่อง “นักคิด-นักวิจัยไทย : เจตนา นาควัชระ” มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลงานโดยรวม ตลอดจนแนวคิดและบทบาทของศาสตราจารย์ ดร.เจตนา นาควัชระ นักวิชาการไทยสาขามนุษยศาสตร์ ผู้ได้รับการยอมรับนับถือทั้งจากวงวิชาการไทยและต่างประเทศ เพื่อให้ นักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา รวมทั้งศิลปิน และบุคคลทั่วไปที่สนใจสามารถเข้าใจและเข้าถึงแนวคิดโดยรวมของกรณีศึกษาได้อย่างชัดเจนและรอบด้านยิ่งขึ้น

วิธีการวิจัยประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถามเชิงพรรณนาวิเคราะห์ การสัมภาษณ์บุคคล การเชื่อเชิญผู้เชี่ยวชาญอาวุโสให้เขียนบทประเมินผลงานทางวิชาการของกรณีศึกษา และการสัมภาษณ์กรณีศึกษา ตลอดจนการจัดการประชุมเพื่อให้ผู้วิจารณ์ร่างรายงานการวิจัย

ผลการวิจัยปรากฏว่า ข้อมูลเชิงชีวประวัติมีนัยสำคัญยิ่งต่อการสร้างผลงานทางวิชาการของกรณีศึกษา เพราะภูมิหลังทางครอบครัว โรงเรียน และความสัมพันธ์กับชีวิตไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับศิลปะพื้นบ้าน เป็นฐานอันสำคัญที่รองรับความเบ่งบานทางวิชาการในระยะหลัง อันครอบคลุมศิลปะหลายสาขา ได้แก่ วรรณศิลป์ ทัศนศิลป์ ศิลปการละคร และสังคีตศิลป์ ซึ่งในขั้นต่อมาได้รับการพัฒนาขึ้นมาเป็นหลักการที่ว่าด้วย “ศิลปะสองทางให้แก่กัน” การที่เจตนา นาควัชระ ได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาจากประเทศตะวันตกมิใช่เป็นอิทธิพลที่บดบังพื้นภูมิดั้งเดิมของไทยกับภูมิปัญญาตะวันตก แม้เจ้าตัวเองจะไม่อยู่ในฐานะที่จะจำแนกแจกแจงว่าเส้นแบ่งพรมแดนระหว่าง 2 วัฒนธรรมอยู่ ณ ที่ใดก็ตาม

ด้วยเหตุนี้ ทิศทางทางวิชาการของศาสตราจารย์ ดร.เจตนา นาควัชระจึงเป็นไปในแนวของการแสวงหาคู่ค่าร่วมกันระหว่างวัฒนธรรมทั้งสอง โดยที่การศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบในระดับสูงเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการขยายวงแห่งความรู้ไปได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง ในขณะเดียวกัน ประสบการณ์ที่ได้มาจากการค้นคว้าวิจัย ทำให้เกิดความสำนึกและความผูกพันที่มีต่อมนุษยศาสตร์ ซึ่งในบางครั้งแสดงออกในรูปของการมุ่งเน้นคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ และวิทยาการทวนกระแสที่ต่อต้านโลกแห่งวัตถุ ซึ่งมีพาณิชยกรรมและเทคโนโลยีเป็นตัวกำกับ

ในฐานะที่เป็นครู ศาสตราจารย์เจตนา มิได้มุ่งแต่การพัฒนาความสามารถในการถ่ายทอดวิชาแต่ฝ่ายเดียว หากแต่ทุ่มเทให้กับการค้นคว้าวิจัยเพื่อขยายพรมแดนแห่งความรู้และแสวงหาคู่ค่าอันเป็นสากล กอปรทั้งวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของการศึกษาที่มีต่อสังคม แม้ผลงานจะหลากหลายและครอบคลุมสาขาวิชาอันหลากหลายเช่นกัน แต่แกนกลางของงานก็ปรากฏเด่นชัดอยู่ นั่นคือ การเน้น “วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์” และความเอาจริงเอาจังในทางวิชาการที่พัฒนาไปจนถึงจุดที่จะกลายเป็นความสัตย์ซื่อทางจริยธรรมได้ทุกเมื่อ

จากมุมมองของ “ผู้รับ” ผลงานทางวิชาการของศาสตราจารย์ ดร.เจตนา นาควัชระเป็นอุปสรรคในบางครั้งต่อผู้ที่มีได้ใฝ่ใจศึกษางานอย่างจริงจังและด้วยความมานะอดทน แต่สำหรับผู้

ที่มีความสนใจอย่างแท้จริง อันรวมถึงนักประพันธ์ นักดนตรี นักการละคร และทัศนศิลป์จำนวนหนึ่ง ผลงานเหล่านี้ชี้ทางใหม่ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้

เป็นที่น่าสังเกตอีกว่า นักวิชาการชาวต่างประเทศเล็งเห็นคุณค่าและบทบาทของศาสตราจารย์ ดร. เจตนา นาควัชระ ในการเชื่อมโยงวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมตะวันตกเข้าด้วยกัน ยิ่งไปกว่านั้น ข้อสรุปเชิงทฤษฎีของศาสตราจารย์ ดร.เจตนา นาควัชระ มีนัยที่สำคัญสำหรับนักวิชาการตะวันตกใน 2 สถานะ นั่นคือ เป็นแนวคิดที่มีความเชื่อมโยงกับแนวทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว และในขณะเดียวกัน ทฤษฎีของศาสตราจารย์ ดร.เจตนา นาควัชระ ซึ่งเป็นข้อสรุปรวมจากประสบการณ์ของไทย มีความเป็นสากลพอที่จะทำให้เกิดแรงกระตุ้นต่อวงวิชาการของตะวันตกด้วย อีกนัยหนึ่ง ความน่าเชื่อถือของทฤษฎีดังกล่าวอาจตีความได้ว่า เป็นผลพวงของความแข็งแกร่งของวัฒนธรรมไทย

ในท้ายที่สุด งานวิจัยชิ้นนี้อาจยืนยันสมมติฐานที่ว่า คุณภาพของนักวิจัยขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในบ้านเกิดเมืองนอนของเขาเอง

Abstract

The research project "*Chetana Nagavajara: Portrait of a Thai Scholar*" is intended to study, analyse and synthesize the entire corpus of Professor Dr.Chetana Nagavajara's works, including his scholarly direction and his role in the academic community. The recognition he has received both at home and abroad should serve as a case study for the benefit of researchers, scholars, students, artists and the general public.

The research methodology employed includes documentary analysis, descriptive questionnaires, personal interviews, overall appraisals by invited senior scholars as well as interviews with Professor Chetana Nagavajara himself and a conference to assess the draft preliminary report.

The research demonstrates that biographical data has a special significance for Professor Chetana's later scholarly development, since his family and school background his commitment to Thai life, especially to folk art and has provided him with a solid base for his subsequent scholarly work which has embraced various art forms including literature, visual arts, theatre and music. This culminates in his preoccupation with the principle of "mutual illumination of the arts". His Western education did not prove to be hostile to his early background, but paved the way for a marriage between Western and Thai knowledge and wisdom, although he himself is in no position to pin down where the dividing line is.

Consequently, the scholarly directions he has taken have always been a search for common values between the two cultures, and in this respect his training and research in the discipline of comparative literature has enabled him to probe deeper and more extensively into various fields of knowledge. At the same time, the experience acquired through research and study has made him even more conscious of his commitment to the humanities, which sometimes takes the form of an emphasis on human values and academic endeavours which may go against the mainstream materialistic pursuits governed by technology and business concerns.

As a teacher, his ideal is not only to transmit knowledge and wisdom as such but to devote himself to the kind of study that extends the frontier of knowledge towards a search for universal values. It is only logical that Professor Chetana Nagavajara should also address the roles and responsibilities of education towards society. In spite of the variety of his works that cover many disciplines, certain central ideas can be identified, namely his faith in the culture of criticism and the kind of scholarly seriousness that aspires towards moral rectitude.

From the point of view of recipients, Professor Chetana Nagavajara's works may present difficulty to those who are not prepared to devote time to their study, but for those